

Goran Rem

grem@ffos.hr

Hinterland Dubravka Matakovića (iliti nastaviti će se...)

ABSTRACT. Rem Goran, *Hinterland Dubravka Matakovića (iliti nastaviti će se...)* (Dubravko Mataković's Underland [or, to be continued...]). „Poznańskie Studia Slawistyczne” 2. Poznań 2012. Adam Mickiewicz University Press, pp. 371–382. ISBN 978-83-232-2409-9. ISSN 2084-3011.

Nemam ni slučajno sve iz Matakovićeve opusa, nemam primjerice, a i naravno, njegove radijske emisije na VFM postaji, nemam njegove televizijske showove iz ranih 90-ih s Vinkovačke televizije, nemam ni jedan (od dva) *Desmozgenesa*¹, a također nemam niti jednu Matakovićevu klasičnu sliku. Nemam ni njegov autodokumentarni film o *Septici*, glazbenoj skupini s kojom radi od sredine prvog desetljeća trećeg milenija. No, bio sam na izložbama, svih sam prvih 10 koncerata *Septice* gledao, gledao i poklanjao, makar bili i moji posljednji primjerci, cd-ove i video-snimke s *nastupa*, poklonio i primjerak filma *Di smo mi to?*², poklonio i *Desmoze- genese*.

Imam još uvijek devet njegovih strip-albuma³, i pokušat ću, prije nego mi stignu i ostali, nešto o njima izložiti, a zatim ću neprimjetno dodati i opaske o 1 i 2. Nemam ni kao gledateljsko iskustvo predstavu *Iz Kabula*

¹ Riječ je o dva strip albuma Dubravka Matakovića: *Ideoteh*, Osijek 2002. Podatak je o nakladniku prvog sveska, a *Ideoteh*, Višnjevac 2003. Datacija je drugog sveska.

² Matakovićev dokumentarac sa *Septicinih* putovanja, premijeriran sa svih svojih 35 minuta u ožujku 2007. na festivalu DORF (Festival dokumentarnog rock filma) u Vinkovcima, zahvaljujući selektoru i direktoru Toniju Šariću.

³ *Sabrana nedjela*, 1986., *Prot pikčers* 1989., *Patak – ratno izdanje*, 1991., *I jope prot pictures – Pterodaktiličarstvo za početnike*, 1992., *Imamo les proutes*, 1998., *Sabrana nedjela, sada i nekada*, 1999., *Čovjek sa dvije jetre*, 2000., *Čokoladne strip-table*, 2006., *Govno*, 2011. (očigledno, u ovom popisu nedostaje sljedeći naslov: *Moje ime je Gmižić, Glišun Gmižić*, iz 2005.).

s ljubavlju, no gledao sam snimak, ali, ultimativno poštujući samu kazališnost, radije ću ne komentirati.

Imam i njegov ratni⁴ plakat *Vinkovci nikada neće biti Divčibare*, kondenzat profetski briljantne trans i intermedijske Semioze, napisan-izgrađen inače kao, ali ni slučajno samo kao to, replika osječkom mobilizacijskom radu ekonomične intrasemioze Predraga Došena *Osijek nikada neće biti Ocek*. On je više od svega kritika ikakve propagandnosti, ikakve propagandne manipulativnosti, kritika je obmane svojih bližnjih. Nemam, iz pragmatičnijeg dijela njegova rada, nemam, naravno, niti baš sve knjige kojima je radio oblikovanje, barem rješenja naslovnica, iako sam mnoge prebrzo prelistao. Naravno, prije nego što završim ovaj tekst nabavit ću, zahvaljujući njegovu najčešćem nakladniku Milanu Tomasu, ponovno obadva *Desmozgenesa*. Stigli su mi i jumbomail scanovi te duologije, intervencijom iz miljea višeg predavača s osječkog Učiteljskog fakulteta – Dražena Rastovskog. Odmah smo i zatvorili taj izvor komunikacije.

U drugom ću dijelu ovoga teksta otvarati sve albume i napisati po nekoliko redaka koji će nastojati izdvojiti stalne, kao i mijenjane Matakovićeve stripizme i stripeme. Iako ih zbog neuobičajenog naziva neću takvima nazivati.

Prequel Matrix, Dubravko Mataković ukratko

Prvi Matakovićev rad za koji znam je instalacija – niz od desetak hiperkorektnim crtačkim mimezismom oblikovanih Disneyevih junaka izrađen na lesonit tablama, svaki zasebno, i postavljenih u središnji vinkovački parkić, a formatom, kako bi se uz neozbiljan pokušaj nadigravanja s nje-

⁴ Riječ je o ratu koji je 1991.–1992.–1995. okupirao hrvatski teritorij napadom srpskih paravojnih snaga kao i snaga službene *Jugoslavenske narodne armije*. Nakon okupacije *hrvatskoga Staljingrada*, grada Vukovara, koji je s nekoliko stotina hrvatskih vojnika tri mjeseca pružao otpor spomenutoj JNA iako je ona imala golemu vojnu snagu u ljudstvu, ali i modernoj vojnoj tehnici, nakon toga su Vinkovci i Osijek bili najistureniji hrvatski gardovi koji su pružali frontovsku obranu spram srpske vojne agresije. Ta su dva grada bila doslovno na 500-tinjak metara od prvih JNA snaga, ali nikada nisu okupirana. Nevjerojatna je umjetnička i medijska kultura također funkcionirala u tim gradovima, pa je Mataković primjerice cijeli rat proveo u svojoj kući, 700 metara od srpskih rovova koji su bili frontirani u Mirkovicima, selu naslonjenu na Vinkovce. U Hrvatskoj je taj rat, tragični rat za državno osamostaljenje od bivše formacije SFRJ, nazvan *Domovinski rat*.

govim humorom moglo izraziti – „u naravnoj veličini”. Naime, bili su otprilike metar i pol visoki, i eto, to je to. No, bila je to 1971., čini mi se, i Mataković je bio dvanaestogodišnjakom. Ili je imao dvanaest godina, nisam siguran.

Danas ga, zbrzano primljen, vjerojatno, taj podatak samo može kompromitirati, naime sam taj šokački⁵ Disneyland kao rad kasnije jednoga ovjerenoga a/nti/diznilendičara, međutim, važno je istaknuti da su istovremeno na svakom drugom stablu toga grada, u otprilike istoj veličini, *naravnoj*, bili postavljeni lesonitni hrvatski grbovi u smjeni s grbovima *Vinkovačkih jeseni* (autora, Dubravkova oca, Jozе Matakovića, inače klasika matrice šokačkog urbokultiviranog scenografizma), pa su zajedno, Paja Patak, Mickey i Šiljo, te Mini, Pata, Belka i drugi, s nizom hrvatskih grbova i znakova *Jeseni* u trijalogu, bili autentična poruka *Vinkovačkih jeseni*⁶ – *Hrvatskom proljeću*⁷.

Ne znam je li bilo drugo proljeće ili je to još bila ta jesen 1971. kada je Matakovićeва instalacija skinuta, a Pajo Patak, malo slomljena svojeg vedro uzdignuta prsta, stigao u moju ranoteenagersku sobu. Ne sjećam se, doduše, točno kako je tamo *stigao*. Mislim da smo ga Nino i ja jednog predvečerja jednostavno pokupili, jer nikome, na vjetrometini tada intenzivno depresivno-represivne povijesti, nije trebao, ali kako je trebao meni

⁵ Šokci su subetnički naziv za Hrvate prognane u 15., 16. i 17. stoljeću turskom invazijom na središnju Bosnu, koji nakon toga naseljavaju središnju hrvatsku Posavinu, dijelom mađarsku i hrvatsku Baranju te južnu Rumunjsku. Nemaju kartografirano prebivalište, a razvijaju ogroman kulturni visokosofisticirani trag u različitim umjetnostima (primjerice vodeći roman hrvatske Moderne Ivana Kozarca *Duka Begović iz 1911.*) kojega Vladimir Rem i Goran Rem u sveučilišnom udžbeniku *Šokci u povijesti, kulturi i književnosti* (Filozofski fakultet u Osijeku, Osijek 2009.), imenuju jedinim tjelesnim zavičajem toga subetničkog formativa.

⁶ *Vinkovačke jeseni* su najstarija hrvatska folklorna međunarodna priredba, osnovana 1966.

⁷ *Hrvatsko proljeće* je naziv za hrvatsku inačicu globalnog pokreta za svoje djetinje cvijeće, tvrdi Branimir Donat u *Prakseologiji hrvatske književnosti*, Zagreb 2012. Tisuće su završile na najmanje višemjesečnoj, ali mnogi i višegodišnjoj robiji. Hrvatski su političari, stimulirano okupljeni i kroz kulturnu ustanovu imena Matica hrvatska, tražile hrvatske novce, novce koje je zaradio hrvatski mediteranski turizam, za hrvatsku ekonomiju. Tito je rekao ne. Ili, kao bi rekao Tom Gotovac na rondografskom verboperformanceu u Poznanju 2005., *za to mu hvala!* Drugi Gotovac, pjesnik Vlado Gotovac, vodeći hrvatski egzistencijalistički autor, proveo je nekoliko godina na robiji zbog svojih *proljećarskih* govora.

u tom uzrastu to se niti uza sav napor ne mogu sjetiti. U svakom slučaju, odnos između disneylanda i hinterlanda, u opusu Dubravka Matakovića još nije bilo posve za predvidjeti, ali, s malo naknadnog ruba pameti, ni za previdjeti. Kao prvo, *dobro znamo* koliko je, baš u ranijim Matakovićevim stripovima, Disney bio važnim odgojnim autoritetom za njegovu junakinju Mini. A, kao drugo, izoštriti je i podatak, koji bi politsociologirani rock kritičari kraja sedamdesetih i te kako interpretabilno iskoristili, da je taj vinkovački parkić središta grada, inače svojom unutrašnjom dijagonalom duljine niti stotinu metara, započinjao, urbanistički gledano, formativno-paradnu vinkovačku ulicu koja se tada zvala Lenjinova i vodila je sa svojih nepunih kilometar ravno prema izlazu iz grada u smjeru Vukovara. Njena je svečana funkcija bila svake godine provesti *Mimohod* folklornog programa *Jeseni*, ali i na Titov rođendan upriličiti prolazak kakve tenkovske formacije.

Tenkovi su se, te 1971., dakle stvarno i zbiljski povijesno vozili kroz Matakovićev Disneyland, a u smjeru Vukovara. Eto, za njegov je hinterland sve bilo spremno, jer njegovi su likovi već bili tu, i samo je trebalo još nekoliko godina gimnazijskoga obrazovnog inputa pa da njegovi kvadrati dobiju sve što im treba. Neumoljivog snimatelja, stripovskog art kamermana na najpreciznijeg mogućeg objektiva jezične igre.

Riječ je jednako i o jeziku stripovskog crteža u osnovnom smislu kao i o jeziku samog pisma i govora. Pismo, govor i crtež, kao intersemiotički prostor, svojevrсни lingvistički lunapark, kreću u posljednji mogući obračun s glupošću.

Dakako, bilo bi bolje da još jedno desetljeće nakon svega toga nije donijelo i *bezumlje* kao suradnika već izdvojene *gluposti*, kao i otkrilo njihova Centralnog producenta u biću Zla, ali zbog toga su i zaslužili Matakovićev nadmoćni stripovski podsmijeh.

Novine i slike..., a stripovi?

I tu bih mogao završiti, barem što se tiče protosastavnica protpikčezizma, međutim, Matakovićev multiautorski ludus⁸ je produktivna struktu-

⁸ Vlasta Markasović na međunarodnom će znanstvenom skupu *Slamnigovi dani, modernitet – postmodernitet, dani Bore Pavlovića* dovoditi u poredbovni odnos Matakovićev ludizam s postupcima vodećeg hrvatskog književnog igrača XX. stoljeća Ivana Slamniga

ra, doista je mnogo toga napravio u svim tim različitim umjetnostima, kolikogod bila neobranjivo obranjiva teza: *sve to su kod njega stripovi*, s dopunom *njegovi stripovi*, točnije – estetika njegovih stripova aktivna je u većem dijelu njegova multiumjetničkog opusa... i šteta je ne opisati barem dio toga njegova opusa, naravno i svakako, onaj dio opusa koji je baš sam strip u takozvanom *užem smislu*. Nisu mu stripovski rađene, ipak, njegove rijetko poznate slike, one nisu istraživanje kritički *acentriranog umnoška apsurdizma*. A glazba, film, strip, emisije, predstave, koncertne izvedbe, neki plakati, oni najvećim dijelom mogu biti čitani tom strateškom tražilicom.

Sadržaja se, pak, Matakovićeve razrednih zidnih novina u vinkovačkoj gimnaziji 1977. više ne sjećam, iako je to prvi njegov serijal (!) za koji znam, samo se sjećam da nije bilo izravnih pogrdnica, sjećam se da su vrvjele lektirskim izvijutcima i hipercitatima nastavnčkih poštapalica. I sjećam se da su fascinirale jednu kasniju kroatisticu i bohemisticu, tada maturanticu Jasnu Posarić, koja im se divila i iskreno radovala svakom novom „izdanju” te smijući se pokazivala: *...vidi, opet nešto o Hamletu!* Bio je to kriptoprosvjetiteljski serijal (ne anti-prosvjetiteljski, nego humorno su-prosvjetiteljski), duboko iz zaliha lektire u sve plićake svakodnevice u kojima lektirska dubina postaje neočekivano laki žargonski potkod, pa se tu opet susreću neki donji planovi – estetska „dubina” i taj govor iz blago subvulgarne gimnazijske dosjetljivosti, humorizmi građeni iz iskrivljenih primanja šaptanih odgovora, kraće – neumoljivo intenzivna jedna već zaboravljena igra *pokvarenog telefona*.

Maurović and Co.

Prvi uvezani Matakovićeve strip je objelodanjen 1986. u *polegnutom* stripovskom uvesku, nešto suženoga A5 (135 s 200 mm) formata, naslovljen *Sabrana nedjela*⁹. Strip album je objavljen u Privlaci, u biblioteci *Mali*

te Vanje Radauša, velikog, protopostmodernoga, šokačkografa, podjednako etimoludusnoga u poljima likovnosti i poezije. Rad je naslovljen *Ludističke paradigme u djelima Ivana Slamniga, Vanje Radauša i Dubravka Matakovića*, Osijek–Pečuh 2003.

⁹ Na autorski izrađenom rješenju korica naslov albuma je *Sabrana nedjela by Dubravko Mataković*.

dukat privatne nakladničke kuće *Privlačica*¹⁰, gdje mu je urednikom i predgovarateljem Martin Grgurovac. On u uvodniku naslova *Dobar strip je kao i dobra knjiga* kontekstuirao Matakovića u osnovnu stripovsku povijesnu priču, započetu od Maxa i Moritza sredinom devetnaestoga stoljeća pa kreće kroz hrvatsku stripovsku povijesnicu s legendarnim Andrijom Maurovićem na početku, s kvadratovcima i njihovim generacijama, pa stiže u osamdesetih aktualnu poziciju stripa u hrvatskim massmedijima, posebice *Večernjaku*. Stiže dakle i do odsuća stripa iz massmedija, koje se međutim niti sljedećih desetljeća, osim početkom devedesetih, neće bitnije mijenjati.

Strip je opremljen i na zaleđju, na zaslovnici, recenzentskim recima Slobodana Ivkova i Danke Šošić. Danka Šošić, ta inače, kao povjesničarica umjetnosti, ultramodernistica najkласičnije temeljitosti, piše *Mali Ivica, to ste Vi!*¹¹, i već nam je čitateljima i poštovateljima stripova toga nekog, kako se već Danka Šošić zaigrava, inače nepostojećeg autora u označitelju Mataković, vrlo pristojno postavila sve subjektivne probleme koji će se – kao u disco kugli iz sedamdesetih – zavrtjeti u opusu autora kojega smo zbrzano prihvatili da je onaj potpisan u nekim kutovima kvadrata pa i na naslovnici. Slobodan, pak, Ivkov, jugoslavenski značajan stripolog, upozorava da je riječ o autoru koji se stripom bavi tek „od prošle godine”¹².

Odmah nakon otvaranja prvoga njegova albuma jedno je čvrsta konstanta: Matakovićevu je kadru i kvadratu pun kufer priče, stoga svaki kvadrat omogućava dulji čitateljski ostanak, dapače, nije nužno kliznuti samim nizom smjene događaja. Ali je naravno to i te kako moguće. Moguće je zapravo baš suprotno, kliznuti u jurnjavi za samom događajnom vrpcom, jer dakle postoji i priča koja se razvija kroz kvadrate, a postoje onda nužno i događaji koji ju ispunjavaju. Međutim, ta riječ *ispunjenost* je ovdje ključna. Puno toga se događa već unutar jednoga kvadrata i stoga klizanje za pričom, koja se u slijedu kvadrata slaže, moguć je način čitanja, ali i siguran način za ispustiti u najmanju ruku – jako puno toga, ako već ne i ono najintenzivnije.

¹⁰ Koja će zajedno sa sestrinskom kućom *Riječ* prošle godine prebrajati 30 godina postojanja i 800 objelodanjenih naslova... a tada je to izdanje Matakovićeva stripa bilo numeracijski još ispod ukupno otiskanih 20 knjigovanih proizvoda...

¹¹ D. Mataković, *Sabrana nedjela*, Privlaka 1986, str. 34.

¹² Ibidem. Inače, naići ćemo na brojčani podatak na zaslovnici albuma *Mataković s Prot Pikčers* iz 1989.: *stripove objavljuje od 1984.*

A kada budemo nailazili na bilo crtežno ili slovnotekstualno različitu gustoću kvadrata tada ćemo osvijestiti i postojanje upravo autorove visoke medijske odnosno žanrovske osviještenosti: o mjestu naime objelodanja, o povijesnom-aktualnom vremenu ovisno, te o ciljnoj publici ovisno, autor će različitim kompresijskim stilom puniti svoje radove.

Inače, Danka Šošić otpočinje i onaj slijed primanja Matakovićevid stripova koji je također paradigmatički: naime, *mnogi će* predgovaratelj ili pak recenzent, prikazivač, posegnuti za svojim humorističkim odgovorom na čitani predložak, i mnogi će dakle kritičar nastojati u prikazu kojega Matakovićeve albuma i sam posegnuti za stilskim adekvatom recepcijske igre koju strip zadaje i izvodi.

A što se tiče drugoga zapisivatelja redaka na prvom Matakovićeve albumu, već spomenutoga Ivkova, i on će nešto nezaustavljivo započeti: pisati naime o tim stripovima kao „andergraundu”. Na to će se nadostavljati skoro svi koji budu o Matakoviću pisali, dakako sigurno svjesni da ostavljaju neodgovorenim i pomalo neodgovorivim ima li to dakle *naš* strip i *apergraund*. Ili je nešto drugo u pitanju, da je strip kada je jak nužno under.

Apergraund ili aperkat performancea u gradu

Jer, to je sad blizu te definitorne kulturne priče, kada je Matakovićeve strip u pitanju, kako to odlično piše Ivica Ivanišević u predgovoru *Imamo Les Proutes*¹³, „teško je i zamisliti čovjeka kojem pitanje podrijetla Dubravka Matakovića može predstavljati enigm... i to ne samo stoga što je riječ o autoru koji se drznuo tradicionalno podcijenjenu svinju na velika vrata uvesti u svijet stripa”.

Naime, vratiti je priču na pitanje je li strip nužno under ako je estetski jak. Ne treba tu zbrzavati s odgovorom, ali subvertiti okreti koje izvode likovi u Matakovićeve svijetu, toliko su lucidna prijepiska zbilje, da se zbilja ozbiljno zabrine ako zaviri u to svoje stripovsko zrcalo, pa institucijski rečeno ove autore odmiče od kulturnog centriranja. Što je sad to? Riječ

¹³ D. Mataković, *Imamo les proutes*, Višnjevac–Osijek 1998, str. 3, I. Ivanišević, *Bobu bob a protu prot*, u: D. Mataković, *Imamo les proutes*, str. 3–5).

je o užem kulturnom kontekstu i recepciji autora u tom svom najbližem prostoru. Riječ je, samo malo izoštriti, ali i raširiti fokus pogleda na slavonsku kulturnu scenu te svojevrsne crossmedijske umjetnosti, o tome da u bližnjem kulturnom Matakovićevu okružju postoje još dva, znači s njim trojica, kako bi strukturalist Jurij Lotman¹⁴ napisao, *eksplozivno* jaka postmoderna autora: u Osijeku je to eksperimentalni i dokumentarni filmaš i performer napose složeni medijski umjetnik Ivan Faktor, u Slavonskom je Brodu Ivan Šeremet, autor sličnog umjetničkog interesa, ali neupitno obrnutog redoslijeda vrsnih i žanrovskih interesa (njemu je film na samom rubu interesa, a prvotno je slikar i performer), a u Vinkovcima je to Du-bravko.

Postmoderna je eksplozivnost međutim tzv. slaba eksplozivnost, ona je implozija u estetološko misleno polje Grada, ali ne i njegov institucijski mainstream. To je nerazrješiv prijepor, a i nije tajna, pa ću ga svejedno reći.

Naime, Matakovićeva je iskustvo performancea također tema koju se može otvoriti preko njegove glazbene skupine, preko *Septice*. Iako je, svaki, koncert vrlo režiran, uvježbavan, on je nesumnjivo, u najmanju ruku (sad bi tu neki donji dio kvadrata vjerojatno rekadrirao neku jako malu ruku, uf) dio izvedbenih umjetnosti, on je svaki puta jedinstvena stvar, samo slična nekoj ranije, ili kasnije, ali i te kako jedinstvena. K tome, Matakovićeva glazbena skupina, osobito njih Dva Pripovjedača, i kostimografski te minimalno scenografski *nešto tamo izvode*.

Koš!, od table

Prva albumirana Matakovićeva tabla, dakle na petoj stranici albuma *Sabrana nedjela*, lucidna je parodija reklamnog i kolektivizacijskog stiliziranja, naslovljena *Crven(ka)pica*, a konkretno zabavljena ikonološkom i antropološkom studijom zaštitnog znaka zimskih olimpijskih igara u Sarajevu, uz osnovnu persiflažu poznate bajke. Njome počinje prvi Matakovićev album i surađuje, zapravo je naprosto suvremen, u tada globalno aktivnoj filozofskoj kritici olimpizma, kao, navodno, trojanskom konju

¹⁴ J. Lotman, *Kultura i eksplozija*, prev. S. Veršić, Zagreb 1988.

neokolonijalizma. Naravno da je nevažno je li tko od njegovih „sugovornika” u toj tezi uopće znao za njega, za sebe ili za tezu, ali je činjenica da je to globalno aktivna priča koja dolazi sa svojevrstne mislene indie-scene. Kako nas upozorava veliki znalac medijske umjetnosti, napose eksperimentalnog filma, Ivan Pajić, često se u eksperimentalnim laboratorijima nezavisnih artera slučajno i dapače istovremeno pronadu, snime, proizvedu, slične stvari. Međutim, bez ikakva pretjerivanja, već će ta prva albumirana tabla pokazati kako Mataković nasmijava bez ismijavanja, i to u gotovo svim smjerovima svoje citatne tekstualnosti ili transtekstualnosti, dapače uvijek u massmedijskom smislu i transmedijalnosti. Jer, skraćeno rečeno, Mataković i citatno uvodi a) druge pisane ili frazno-komunikacijske govorne tekstove (administrativne stileme naročito, te propedeutičke frazeme, nastavničke predavačke poštapalice pomiješane s mitom terora školskog odgoja, frazeme toga nastavničkog verbalnog attacka), b) druge vizualne umjetničke i/ili medijske ikone, c) druge massmedijske fenomene (druge, jer strip je također jednim od njih), i d) massmedijske fenomene koji su intenzivnog povijesno-zbiljskog izvora, ali ih je massm interpretacija još značenjski overdoseno dostimulirala.

Turizam i drugo

Drugi je Matakovićev album, objelodanjen kod istog izdavača kao i prvi, ali ovaj puta u biblioteci koja bi opravdala svoje ime i da objavljuje samo uveske ovoga autora, biblioteka se dakle zove *Izvanredna izdanja*, a novi je album naslovljen *Prot pikčers*¹⁵. U tom albumu Mataković već i te kako znade što je žanr uspješnice, stoga ponavlja neke kvadrane, nepogrješivo one kojima smo se u internom žargonu protpikčerovskih fanova ponajviše i citatno zabavljali. Riječ je upravo o „turističkim” kvadratima, na čiji smo se račun, ponavljam, beskonačno opet humorno vrtjeli... Iako, malo ekskurzirajmo u ionako paralelnu Matakovićevu umjetnost (glazbena skupina *The Užas* i kasnije *Špilšul*¹⁶), mehanizam je ponavljanja točno

¹⁵ D. Mataković, *Prot pikčers*, Privlaka 1989.

¹⁶ *Mala enciklopedija hrvatske pop i rock glazbe*, ur. S. Radaković, Rijeka 1994, str. 37, članak *Vinkovačka rock scena*.

određene stvari na omiljenom albumu, primjerice glazbenom, tada još bio prilično nesavršen i rijetko dostupan. Ova opaska o ponavljanju kao užitku vrlo je minimalno paralelna medijska dosjetka, a puno je više primjedba koja priprema razumijevanje i samoga Matakovićevo izuma pseudo i paronomatopeizma¹⁷ koji primatelja onemogućava biti dosljedan u tzv. čitanju u sebi. Nužnim se pojavljuje čitanje u sebi, ali naglas i bez smijanja. Hm i haha, dodao bih.

Odmah, u ta prva dva albuma, kvadrat je gust, najmanje tri plana crtežnog svijeta su aktivna, a i najmanje tri plana igre slovnog sadržaja je tu. Naime, junak Mali Ivica, u svojoj konkretnoj priči svijeta, događajima u kojima sudjeluje, svojim subjektom pozicije, a manje identiteta¹⁸ dobiva i drugi događajni plan, naime pojavljuje se, uključuju se u središnji tijek priče niz popularnih, filmskih, stripovskih ili književnih citatnih junaka, da bi se u trećem planu, puneći kvadrate negdje po podovima stripovskih prizora, pojavili i fusnotni likovi opet citatnoga porijekla, ali tek kao obrada buke, kao nostalgija za bukom djetinjstvenog primanja Disneylanda.

Rat za svakoga

Evo i ratnih Matakovićevih albuma: *I jope Prot Pictures – Pterodaktiličarstvo za početnike* (Vladimir Nazor Sisak + IPD 3. operativne zone + B – GRAF Zaprešić, Sisak 1992.)

Prije pojavljivanja stripa u tako neobičnom i sjajnom koproduciraju kakvo se može odčitati u nazivlju izdavača stripa *Pterodaktiličarstvo za početnike*, Dubravko Mataković je prvi ratni svezak *Prot pictures* objavio u posebnom broju strip magazina „Patak”, izdanja koje nosi dataciju 1991., ali je u Osijek stiglo u „debeloj” 1992. i to samo nekoliko dana prije stripa čije su prvotne faktomarginalije nadnaslovljene ovoj bilješci. Dakle, nekako u rano ljeto 1992.

Mataković je svoj underground standard, prepoznatljiv već po jakovitijevstvu u načinu prepunjavanja kadra, u ovoj ratnoj fazi približio po-

¹⁷ Pisao sam o tome u časopisima „Rival” i „Quorum” 1989., te uvrstio u knjigu *Zadovoljština u tekstu*, Zagreb 1989., str. 219–220., pod naslovom *Intertekstič prži*.

¹⁸ Kako nas obavješćuje disertacija Sanje Jukić pod naslovom *Stilistika medijskoga subjekta u suvremenom hrvatskom pjesništvu*, Filozofski fakultet u Zagrebu, Zagreb 2011.

najviše standardima crteža iz stripa o Alanu Fordu, i moglo bi se reći time omogućio približavanje šire recepcije, kao i bezumno približavanje te pro-trčavanje zbilje njegovim crtežima tj. njegovim stripovima i to u dijelu njihove najapsurdnije destruktivnosti. Autor međutim bespogovornog strip-crossovera. Osim u „Nedjeljnoj Dalmaciji” (1990.–1993.) stalno je nazočan na stranicama podlistka Kult „Glasa Slavonije”¹⁹.

Estetski genij

Kada je listopada 2005. na poljskom sveučilištu u Poznanju održan složeni dvodijelni program književnoznanstvene konferencije i Dana hrvatske kulture jakim je dijelom medijsko-umjetničkih nastupa bila i Matakovićeve²⁰ izložba naslovljena <www.septica.hr> uz koju je voditelj tamošnje kroatistike Bogusław Zieliński, u razgovoru s Włodzimierzom Branieckim za „Głos Wielkopolski”, mogao odgovoriti na njegovo moguće pitanje *Otkuda potječe Matakovićev estetski genij?*, sljedećim riječima: *Na južnoslavenskom području miješale su se kulture: balkanska, sredozemna, bizantinska, osmanska i srednjoeuropska. Suvremena hrvatska kultura je stoga živa i dinamična, a Mataković se pokazuje genijem te živosti, svojim izumom – monumentalnom igrom radosnog naturalizma izronjena u trgovima povijesnih kulturnih kontakata i sudara. Inače, u Poznanju su bile izložene uvećane strip table na 70x140, iz kasnijega, 2009. samizdatnoga kolor albuma *Overkloking**²¹.

I za vladavine pozicijske subjektive malog Ivica a bogme i poli/su-bidentitetnog Gmižića, Glišćuna Gmižića, stanje je stvari sljedeće: Tri „plana” slovnotekstualnih sastavnica stripova također se lako uočavaju: prvo – pravokutno-rubni komentatorski i pripovjedački tekst, drugo – ono što se izgovara u balonima, i treće – onomatopeizmi i pseudo&paraono-

¹⁹ G. Rem, *Slavonsko ratno pismo*, Osijek–Slavonski Brod–Vinkovci 1997., str. 55–57, članci *Animacijska silina* i *Strip-trash*.

²⁰ Usporediti u *Widzieć Chorwację. Panorama chorwackiej literatury i kultury (1990–2005)* (na poljskom/autor-prireditelj s Krystynom Pieniążek-Marković i Bogusławom Zielińskim), Poznanj 2005.

²¹ Tiska *Zebra* Vinkovci 2009., u knjižnici *Biblijoteka*.

matopeizmi. U *Imamo les proutes*, npr., taj je dvostruki trojni savez plana, dakle i crtežno-događajni i slovnotekstualni, najrazblaženiji i očito se taj oštar kadar sviđa Ivici Ivaniševiću jer mu daje prednost pred ranim Matakovićem koji se znao, prepričano rečeno iz Ivaniševićeva stava, previše zaigrati i zapustiti dinamiku. Dakako, da Ivaniševiću zavidim na tome kritičarskom odmaku od primanja Matakovića, odmaku kojega nisam nikada uspio postaviti pred svoja čitanja, no on je kritičar, a autor ovih redaka bezočni fan s crnim, sjajnim tvrdoukoričenim novim albumom *Govno* u ruci.